

Dosarul nr. 2ra-1614/22
2-19123062-01-2ra-09112022

Prima instanță: Judecătoria Orhei, sediul Rezina (jud. D. Cebanița)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. M. Guzun, V. Sîrbu, V. Buhnaci)

DECIZIE

06 decembrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:
Președinte, judecător
judecători

Oxana Parfeni
Ion Malanciuc
Aliona Donos
Diana Stănilă
Mariana Pitic

examinând recursul declarat de Dumitru Nicolai,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Dumitru Nicolai
împotriva Lilianeii Bodarev cu privire la încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și
compensarea cheltuielilor de judecată,
împotriva deciziei din 08 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost
respins apelul declarat de Dumitru Nicolai și a fost menținută hotărârea din 18 mai 2021
a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina,

c o n s t a t ă:

La data de 25 iulie 2019, Dumitru Nicolai a depus cerere de chemare în judecată
împotriva Lilianeii Bodarev cu privire la încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și
compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, i-a acordat cu împrumut Lilianeii
Bodarev mai multe sume de bani, pentru care la data de 09 august 2016, au fost
întocmite 4 recipise, prin care aceasta s-a obligat să restituie banii împrumutați cu
dobânda de 10%, după ce se va angaja la muncă peste hotarele țării. A susținut că,
careva termene concrete de rambursare a sumelor împrumutate nu au fost stabilite,
deoarece pârâta a promis că restituie împrumutul imediat, ce se angajează la muncă
peste hotare.

A menționat că, pârâta din anul 2016 este plecată la muncă în Spania însă nu și-
a onorat angajamentele asumate și nu a restituit sumele împrumutate.

A afirmat că, încercarea de a soluționa litigiului pe cale amiabilă nu a avut niciun rezultat pozitiv, din acest motiv s-a adresat în instanță cu acțiune de încasare a împrumutului în sumă de 11 807 de euro, dobânda de întârziere în sumă de 1062 de euro și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea din 18 mai 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La data de 14 iunie 2021 Dumitru Nicolai a declarat apel împotriva hotărârii din 18 mai 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral.

Prin decizia din 08 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Dumitru Nicolai și a fost menținută hotărârea din 18 mai 2021 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina.

La data de 21 octombrie 2022, Dumitru Nicolai a declarat recurs împotriva deciziei din 08 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie admisă integral și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea recursului a invocat că instanța de fond și instanța de apel au încălcat normele de drept material, nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată, au aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, au interpretat eronat legea internă a statului și practica CEDO, au apreciat arbitrar probele, iar toate încălcările, în rezultat au dus la adoptarea unei hotărâri și decizii nemotivate cu încălcarea drepturilor sale fundamentale.

A menționat că din recipisele întocmite de către însuși Liliana Bodarev se confirmă că ultima a împrumutat de la Dumitru Nicolai sumele de bani indicate în conținutul acestora. Respectiv a considerat că instanța urma să rețină recipisele ca temei pentru încasarea sumelor solicitate. Mai mult, nici una din părți nu a negat încheierea actului juridic și suma actului juridic.

A indicat că prin recipisele întocmite la data de 09 august 2016, Liliana Bodarev a împrumutat suma de 2 190 de euro și a recunoscut că a împrumutat și mijloace financiare în sumă de 5 185 de euro, 3 897 de euro și 535 de euro, iar în total suma de 11 807 de euro.

A menționat că sunt neprobate și neîntemeiate alegațiile Liliane Bodarev cu referire la faptul că recipisele au fost scrise sub violență psihică, or consideră că aceasta este o metodă de a se eschiva de la restituirea datoriei.

A considerat că instanța de fond neîntemeiat a certificat că în raportul juridic nu corespunde unui contract de împrumut încheiat între Dumitru Nicolai și Liliana Bodarev, urma să fie încheiat un contract de împrumut în formă scrisă, cu toate exigențele înaintate de legislație, inclusiv și referitor la clauzele esențiale ale acestora, or, consideră că cele relatate mai sus confirmă cu certitudine faptul că Liliana Bodarev a primit cu împrumut suma de 11 807 de euro, pe care urmează să o restituie.

A atras atenția instanței de recurs că nici una din instanțele inferioare nu a motivat care este poziția referitor la existența recipiselor prezentate în original, care a fost temeiul întocmirii acestora și de ce Liliana Bodarev după întocmirea acestora nu a

sesizat organele abilitate și nu le-a contestat în instanța de judecată până în prezent.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 08 iunie 2022.

Materialele cauzei atestă că decizia motivată a instanței de apel a fost expediată în adresa recurentului Dumitru Nicolai la data de 07 septembrie 2022 (f.d. 175).

Astfel, recursul, declarat la 21 octombrie 2022, este în termen.

La 09 noiembrie 2022, copia recursului a fost expediată în adresa intimatei Liliana Bodarev, cu înștiințarea despre depunerea referinței (f.d. 189).

Referința nu a fost depusă.

Prin încheierea din 18 ianuarie 2023 a Curții Supreme de Justiție, completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

Conform art. XI alin. (1) și (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Respectiv, recursul declarat de Dumitru Nicolai a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Totodată, avînd în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursul declarat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral

decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În debutul analizei sale, Completul de judecată consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza Zubac vs. Croația (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit cărora, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că, înaintând prezenta cerere de chemare în judecată, reclamantul Nicolai Dumitru a solicitat încasarea de la Liliana Bodarev în beneficiul său a datoriei în sumă de 11807 de euro în baza a 4 recipise semnate la 09 august 2016 și a dobânzii de întârziere în sumă de 1062 de euro.

Fiind investită cu judecarea acțiunii în prima instanță, Judecătoria Orhei, sediul Rezina, prin hotărârea din 18 mai 2021 a respins acțiunea depusă de Nicolai Dumitru ca fiind neîntemeiată.

Examinând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 08 iunie 2022 a fost de acord cu soluția primei instanțe.

Analizând partea motivată a deciziei din 08 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, Completul de judecată atestă că instanța de apel și-a motivat soluția de respingere a pretențiilor lui Nicolai Dumitru prin faptul că între părțile litigante, de fapt, nu au fost relații prevăzute de contractul de împrumut, care ar fi guvernate de prevederile art. 867 din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), ce se referă la încheierea contractului de împrumut între părți, or lipsește mențiunea scadenței datoriei, textul înscrisurilor având un caracter vag, unipersonal și nedeterminat în vederea cauzei actului juridic întocmit.

Astfel, instanța de apel a apreciat critic alegațiile lui Dumitru Nicolai privind legalitatea contractului de împrumut, materializat prin cele 4 recipise, datate cu 09 august 2016, or, acestea nu pot fi reținute, în lipsa a careva probe, în sensul dispozițiilor art. 118 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care ar stabili fără echivoc valabilitatea actului juridic, precum și transmiterea efectivă a banilor, aceste argumente fiind declarative, formale și neprobate.

În acest sens instanța de apel a reținut că, în cadrul examinării cauzei însăși Dumitru Nicolai nu a dat explicații clare, menționând că de fapt, sumele de bani indicate în recipise, nu au fost înmânate Liliane Bodarev la data de 09 august 2016, dar pe parcursul a 1-2 luni până la data respectivă, atât în lei cât și în euro. Astfel, instanța de apel a reținut și caracterul contradictoriu al descrierii circumstanțelor de fapt, prezumate

de a fi avut loc la data de 09 august 2016, precum și faptul că apelantul concret nu-și amintește când a transmis suma totală de 11 807 de euro, ce s-a solicitat de a fi încasată.

Din aceste considerente, instanța de apel a concluzionat că, întrucât nu a fost demonstrată transmiterea la data de 09 august 2016, în natură a mijloacelor bănești, împrumutătorul nu este în drept, să solicite împrumutătorului executarea prestației de restituire a împrumutului. Iar, în „preîntâmpinarea” expedită Lilianeii Bodarev, potrivit căreia se solicită să-i întoarcă benevol datoria, la fel nu este indicată concret suma în cifre.

Prin urmare, odată fiind stabilit inexistența raportului juridic de împrumut între părți, instanța de apel a apreciat ca fiind întemeiată și legală concluzia primei instanțe cu privire la respingerea acțiunii înaintate de Dumitru Nicolai, privind încasarea datoriei rezultate din recipisele datate cu 09 august 2016, or acestea nu pot fi reținute de instanță drept probe pertinente și concludente întru confirmarea relațiilor de împrumut și existența pretinsei datorii.

Cu referire la pretenția lui Dumitru Nicolai privind încasarea dobânzii de întârziere conform art. 619 din Codul civil, instanța de apel a învederat că reieșind din faptul că, pretenția privind încasarea datoriei a fost respinsă ca neîntemeiată, iar solicitarea privind încasarea dobânzii de întârziere, reprezintă pretenție subsecventă, ultima poartă soarta celei principale, fiind respinsă ca neîntemeiată.

În această consecvență, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel a judecat formal prezenta cauză civilă, iar drept consecință nu a determinat componentele acțiunii civile, în special, părțile litigante, obiectul acțiunii civile și temeiurile acesteia.

Relevant este că, obiectul acțiunii civile îl formează pretențiile reclamantului față de pârât, adresate instanței de judecată în scopul apărării propriilor drepturi și care reies din raportul material-litigios și în privința cărora instanța de judecată urmează să se expună prin hotărâre.

Reieșind din aceasta, instanța de apel trebuia să determine raportul material-litigios dintre părțile litigante întru constatarea corectă a specificului obiectului acțiunii civile și temeiului acesteia.

Subsecvent identificării raporturilor dintre părți, instanța de judecată urmează să stabilească obiectul probațiunii pe pricina dedusă judecății, circumstanță care presupune în sine conturarea faptelor juridice prin care se justifică pretențiile și obiecțiile părților și fără de care este imposibilă soluționarea justă a litigiului.

În speță, reclamantul Dumitru Nicolai pretinde că, i-a acordat cu împrumut Lilianeii Bodarev, mai multe sume de bani, pentru care la data de 09 august 2016 au fost întocmite 4 recipise, prin care ultima s-a obligat să restituie banii împrumutați cu dobânda de 10%, după ce se va angaja la muncă peste hotarele țării. Careva termene de rambursare a împrumutului nu au fost stabilite, deoarece pârâta a promis că restituie împrumutul imediat ce se angajează la muncă peste hotarele țării.

Conform art. 514 Cod civil, obligațiile se nasc din contract, fapt ilicit (delict) și din orice alt act sau fapt susceptibil de a le produce în condițiile legii.

Conform art. 867 alin. (1) din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), prin contractul de împrumut o parte (împrumutător) se obligă să dea în proprietate celeilalte părți (împrumutatul) bani sau alte bunuri fungibile, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, calitate și cantitate la expirarea termenului pentru care i-au fost date.

Colegiul notează că, în sensul art. 867 din Codul civil, contractul de împrumut reprezintă un act bilateral, conform căruia împrumutătorul se obligă să dea în proprietate împrumutatului bani sau alte bunuri fungibile, iar ultimul se obligă să restituie aceeași sumă de bani sau bunuri de același gen, calitate sau cantitate. 8 Astfel, contractul de împrumut este unul consensual, fiind valabil încheiat la momentul realizării acordului de voință asupra tuturor condițiilor esențiale și dă naștere la obligații reciproce pentru ambele părți.

Conform art. 210 alin. (1) din Codul civil trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului. În cazul în care, conform legii sau învoielii între părți, actul juridic trebuie încheiat în scris, el poate fi încheiat atât prin întocmirea unui singur înscris, semnat de părți, cât și printr-un schimb de scrisori, telegrame, telefonograme, altele asemenea, semnate de partea care le-a expedit.

În această ordine de idei, instanța de recurs observă că decizia instanței de apel nu conține o motivare din care să rezulte cert de ce raporturile juridico-civile dintre părțile litigante Dumitru Nicolai și Liliana Bodarev nu cad sub incidența art. 867 alin. (1) din Codul civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), în condițiile în care recipisele încheiate între aceștia la 09 august 2016 sunt întocmite în formă scrisă și semnate olograf. Or, faptul încheierii contractului de împrumut în formă scrisă poate fi demonstrat printr-un înscris, semnat, prin telegrame, telefonograme, solicitarea scrisă din partea împrumutatului de amânare a termenului achitării împrumutului, scrisoarea-garanție cu afirmația că împrumutul va fi restituit și altele asemenea, semnate de partea care le-a expedit.

Astfel, instanța de recurs reține că înțelegerea dintre părți consemnată în textul recipiselor din 09 august 2016 confirmă faptul încheierii de către părți a unui contract de împrumut și reprezintă o manifestare de voință a părții (f.d.46-49).

Prin urmare, instanța de recurs consideră că instanța de apel eronat a apreciat că relațiile dintre Dumitru Nicolai și Liliana Bodarev nu pot fi calificate în baza art. 867 din Codul civil ca fiind un contract de împrumut pe motiv că nu a fost întocmit un act juridic în coraborare cu prevederile art. 207 , 210 alin. (1),(2) din Codul civil.

La fel, Completul de judecată consideră că nu pot fi reținute ca fiind pertinente argumentele instanței de apel referitor la lipsa semnăturii lui Dumitru Nicolai în calitate de autor al recipisei, în condițiile în care Dumitru Nicolai s-a adresat cu cerere prealabilă către Liliana Bodarev pentru soluționarea amiabilă a litigiului, iar înscrisurile respective în original au fost prezentate instanței de judecată de către reclamant în ședința de judecată.

Prin urmare, lipsa semnăturii lui Dumitru Nicolai nu afectează valabilitatea actului juridic. Faptul deținerii originalului înscrisului de către reclamant demonstrează calitatea lui de creditor în raport cu Liliana Bodarev până la proba contrară, or pârâta nu a putut explica de ce a semnat aceste înscrisuri.

Instanța de apel nu a ținut cont nici de ordonanța de neîncepere a urmăririi penale din 10 februarie 2020 de unde rezultă că raporturile dintre Nicolai Dumitru și Liliana Bodarev poartă un caracter civil.

În această consecvență, Completul de judecată consideră că instanța de apel a judecat superficial cauza, iar concluziile acesteia au fost făcute în urma neelucidării tuturor circumstanțelor faptice ale speței. Așa, prin prisma efectului devolutiv al apelului cu care a fost investit prin lege, instanța de apel avea obligația la judecarea fondului cauzei să stabilească cert care sunt pretențiile reclamantului, precum și natura obligațiilor apărute între părți.

Astfel, instanța de recurs observă că instanța de apel a judecat superficial cauza, nu a cercetat în de ajuns starea de fapt a speței, fapt ce constituie o violare a articolului 6 §1 CEDO și a dreptului părților la un proces echitabil.

La aspectul dat este imperioasă jurisprudența CtEDO în cauza Hiro Balani vs. Spania, în care Înalta Curte a notat că, în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a articolului 6 §1 din CEDO.

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce în speță lipsește.

La caz este evident că, circumstanțele constatate de instanța de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise. Or, instanța de apel s-a abținut de a da răspuns la toate criticile formulate de către reclamantul Dumitru Nicolai în cererea de chemare în judecată.

În circumstanțele date, instanța de recurs este în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții date de Curtea de Apel Chișinău și de a verifica temeinicia și legalitatea în fond a acestei soluții, fapt pentru care decizia instanței de apel urmează a fi casată, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Nicolai Dumitru.

Se casează integral decizia din 08 iunie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Dumitru Nicolai împotriva Liliane Bodarev cu privire la încasarea datoriei, dobânzii de întârziere și compensarea cheltuielilor de judecată, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Oxana Parfeni

Judecători

Ion Malanciuc

Aliona Donos

Diana Stănilă

Mariana Pitic